

KILDER TIL KAPITEL 6

KILDE
6.1

Overvejelser om kvaliteterne ved ikke-europæiske sprog, 1835

Thomas Babington Macaulay (1800-59) var en britisk historiker og politiker. Han var fortaler for reformer og blev anset for at være en liberal politiker. I 1835 talte han i parlamentet om planerne for at uddanne og civilisere inderne. Uddrag.

Alle ser ud til at være enige om ét spørgsmål, nemlig at de dialekter, der normalt tales af de indfødte i denne del af Indien ikke kan udtrykke et litterært eller videnskabeligt indhold, og at de endvidere er så begrænsede og primitive, at det – indtil de er blevet berigede på en eller anden måde – ikke vil være muligt at oversætte noget som helst værdifuldt værk til dem. Det ser ud til, at alle er enige om, at den intellektuelle forbedring af de klasser af folket, som har mulighed for at gennemføre højere studier, kun kan gennemføres på et andet sprog end det, de plejer at tale.

Hvad skal det så være for et sprog? Halvdelen af komiteen mener, at det bør være engelsk, mens den anden halvdel anbefaler arabisk eller sanskrit. Hele spørgsmålet er for mig at se, hvilket sprog, det er vigtigst at kunne.

Jeg kan hverken sanskrit eller arabisk – men jeg har gjort hvad jeg kunne for at nå til en korrekt vurdering af deres værdi. Jeg har læst oversættelser af de mest berømmede værker på arabisk og sanskrit. Jeg har både her og hjemme diskuteret spørgsmålet med mænd med godt kendskab til de østlige sprog. Jeg er helt parat til at anerkende orientalisternes vurdering af den orientalske lærdom. Men jeg har aldrig fundet én af dem, der har kunnet benægte, at en enkelt hylde i et godt europæisk bibliotek var lige så meget værd som hele den indfødte litteratur fra Indien eller Arabien. Den vestlige litteraturs reelle værdi er faktisk fuldt anerkendt selv af de medlemmer af komiteen, der går ind for den orientalske undervisningsplan.

Der kan næppe være nogen tvivl om, at det område af litteraturen, hvor de østlige forfattere står højest, er poesien. Men jeg har aldrig mødt en orientalist, som dristede sig til at hævde, at poesi på arabisk og sanskrit kunne sammenlignes med de store europæiske nationers. Men når vi går fra fantasiens verden til værker, hvor kendsgerninger bliver fastslået og generelle principper bliver undersøgt, bliver den europæiske overlegenhed simpelthen umålelig. Jeg tror ikke, det er nogen overdrivelse at sige, at al den historiske viden, der kan findes i samtlige bøger skrevet på sanskrit, er mindre værd end, hvad der kan findes i den usleste skolebog brugt i underskolerne i England.

Og dette relative forhold mellem de to nationer er nogenlunde det samme inden for alle områder af fysisk eller moralsk filosofi. [...]

På et punkt er jeg fuldstændig enig med de herrer, hvis synspunkter jeg ellers taler imod. Jeg er af samme mening som dem, hvad angår umuligheden af – med vore begrænsede midler – at forsøge at uddanne hele befolkningen. Vi må for nuværende gøre vores bedste for at forme en klasse, der kan være tolke mellem os og befolkningsmasserne; en klasse af personer, som er indiske af blod og hudfarve, men engelske i smag, meninger, moral og intellekt. Til denne klasse må vi overlade opgaven med at forfine landets folkelige dialekter og berige dem med videnskabelige udtryk lånt fra vestlig sprogbrug og gradvist gøre dem anvendelige til at udbrede viden til befolkningens masser.

Kilde: Thomas Babington Macaulay, "Minute of 2 February 1835 on Indian Education" Macaulay, *Prose and Poetry*, selected by G. M. Young (Cambridge MA: Harvard University Press, 1957), pp-721-24,729. (Oversat af forfatteren).

GEORGE WASHINGTON WILLIAMS: Åbent brev til kong Leopold II om forholdene i Congo, 1890

KILDE
6.2

George Washington Williams (1849-91) var en afroamerikansk præst, politiker og historiker. I 1889 rejste Williams til Congo, og herfra sendte han et åbent brev til Leopold II med påvisning af, hvor dårlige forholdene var for indbyggerne. Han opfordrede desuden til nedsættelse af en international kommission til undersøgelse af overgrebene mod befolkningen. Uddrag.

Om traktaterne:

Ved flere lejligheder sendte Hr. Henry M. Stanley en enkelt hvid mand af sted med fire eller fem soldater fra Zanzibar for at forhandle traktater med de indfødte høvdinge. Det stadige argument var, at den hvide mands hjerte var blevet sygt af alle krigene og rygterne om krig mellem de forskellige høvdinge og landsbyer; at den hvide mand ønskede fred med sin sorte bror og ønskede at "samle alle Afrikas stammer" for fælles forsvar og velfærd. Alle knebene var trænet omhyggeligt, og nu var han parat. Nogle elektriske batterier var blevet indkøbt i London, og de var sat fast til armen under frakken og forbundet med et bånd henover den hvide brors håndflade, så når han gav den sorte bror et hjerteligt håndtryk, blev den sorte bror meget overrasket over, at den hvide brors håndtryk næsten væltede ham omkuld, så stærk var han. Når han spurgte om grunden til denne styrkeforskel, fik han at vide, at den hvide mand kunne trække træer op og klare de mest forbløffende styrkeprøver. Det næste var linsetricket. Den hvide bror tog en cigar frem, bed skødesløst spidsen af og holdt sit brændglas op mod solen. Så røg han roligt sin cigar til den sorte

brors store rædsel og forbløffelse. Den hvide mand forklarede sit nære forhold til solen og erklærede, at hvis han bad den om at brænde den sorte brors landsby, ville det ske. Det tredje var geværtricket. Den hvide mand tog et gevær med fænghætte, rev enden af det papir, der holdt kuglen, og hældte krudt og papir ned i løbet, men lod kuglen glide ned i sit venstre ærme. Der blev sat fænghætte i geværet, og den sorte bror blev bedt om at gå 10 m væk og skyde på sin hvide bror for at bevise, at han var en ånd og ikke kunne dræbes. Efter mange overtalelse sigter den sorte bror på sin hvide bror og skyder, og den hvide mand bøjer sig ned ... og tager kuglen ud af sin sko!

Med den slags midler, der er for tåbelige og afskyelige til at nævne, og med et par kasser gin, er hele landsbyer blevet overdraget til Deres majestæt. [...]

Om det filantropiske sigte med kolonien:

Jeg var ivrig for at se i hvilken grad, de indfødte havde "godkendt den faderlige omsorg" og Deres Majestæts "velvillige foretagsomhed" (?), og jeg blev bittert skuffet. I stedet for, at de indfødte i Congo "godkender den faderlige omsorg" fra Deres Majestæts regering, klager de alle vegne over, at deres land er blevet taget fra dem med magt; at regeringen er grusom og villkårlig, og de erklærer, at de hverken elsker eller respekterer regeringen og dens flag. Deres Majestæts regering har beslaglagt deres land, brændt deres byer, stjålet deres ejendele, gjort deres kvinder og børn til slaver og begået så mange andre forbrydelser, at det er umuligt at nævne dem alle. Det er naturligt, at de alle vegne flygter fra den "faderlige omsorg", som Deres Majestæts regering så ivrigt tilbyder dem.

Der har, så vidt jeg har kunnet finde ud af, aldrig været nogen "ærlig og praktisk bestræbelse på at forøge deres viden og sikre deres velfærd". Deres Majestæts regering har aldrig brugt en franc [belgisk møntenhed] til undervisning og heller ikke indført nogen praktisk form for industri.

Om lejesoldater og deres plyndringer:

Deres Majestæts regering har oprettet næsten 50 militærposter med to til otte lejede slavesoldater fra Østkysten. Der er ingen hvide officerer ved disse militærposter, som er befolket med sorte soldater fra Zanzibar [en ø ved Afrikas østkyst], og staten forventer ikke kun, at de selv skaffer sig mad, men at de plyndrer tilstrækkeligt til også at forsyne de garnisoner, hvor de hvide mænd bor. Disse røvere tvinger med våbenmagt de indfødte til at forsyne dem med fisk, geder, fugle og grøntsager, og hver gang, de indfødte nægter at føde disse vampyrer, rapporterer de det til hovedlejren, og så kommer de hvide officerer med et ekspeditionskorps og brænder landsbyen af. Disse sorte soldater, hvoraf mange er slaver, har magt over liv og død. De er uvi-

dende og grusomme, fordi de ikke forstår de indfødte, som staten har sat dem til at lede. De rapporterer ikke hvor mange røverier, de begår, eller hvor mange liv, de tager; de har blot fået besked på at leve af, hvad de kan få ud af de indfødte og således spare Deres Majestæts regering for udgifter til dem. De er landets største forbandelse.

Om slaver:

Deres Majestæts regering er indblandet i slavehandel, både en gros og en detail. Den køber og sælger og stjæler slaver. Deres Majestæts regering giver £ 3 pr. hoved for raske slaver til militærtjeneste. Officerer ved de vigtigste militærposter fanger mændene og får pengene, når de bliver overført til staten; men der er nogle mellemmand, der kun får 20-25 franc pr. hoved. For nylig blev 316 slaver sendt ned ad floden, og der er flere på vej. Disse stakkels indfødte bliver sendt hundredvis af miles væk fra deres landsbyer for at gøre tjeneste blandt andre indfødte, hvis sprog de ikke forstår. Når de løber væk, bliver der udsat en belønning på 1.000 N'taka [lokal møntenhed] for at fange dem. For ikke længe siden fik sådan en fanget slave hundrede piskeslag hver dag, til han døde.

Kilde: George Washington Williams: Åbent brev til kong Leopold II om forholdene i Congo, 1890. Fundet på <http://www.blackpast.org/?q=george-washington-williams-open-letter-king-leopold-congo-1890> (Oversat af forfatteren).

Jawarharlal Nehru: Om den engelske imperialisme, 1937-40

KILDE
6.3

Jawarharlal Nehru (1889-1964) var en af det indiske Kongrespartis vigtigste ledere, og han blev Indiens første premierminister efter selvstændigheden. Nedenstående kilde stammer fra et bind med hans artikler fra årene 1937-40, hvor Nehru var midt i kampen for selvstændighed og tilbragte lange perioder i fængsel.

Det vigtigste problem, vi står overfor i Indien, er folkets forfærdende fattigdom. Vil politisk selvstændighed hjælpe os til at formindske den og de utallige skader, den forvolder?

Det er vigtigt at huske på, at briterne har haft den effektive kontrol over Indien i mere end 150 år, og at de i denne periode har haft næsten fuldstændig frihed til at handle, som de ville. Der har ikke været nogen form for demokratisk eller anden kontrol, da det britiske parlament har været for langt væk og for uvidende om de faktiske forhold til at gribe ind. Indien var og er et rigt land, både hvad angår landbrug, mineraler og menneskelige ressourcer; kun folket er fattigt. Det var faktisk Indiens rigdomme, der tiltrak horderne af udenlandske eventyrere. Med disse ressourcer og den store befolkning og halvandet hundrede års ukontrollerede despoti skulle man vente væsentlige

resultater. I denne periode har Europa forandret sig til ukendelighed, Japan har ændret sig med overraskende hast, og Amerika er blevet verdens rigeste land. Men i Indien har vi stadig knugende fattigdom, udbredt analfabetisme, en generel mangel på hygiejne og lægehjælp – faktisk mangler vi alle gode sider ved livet. Der er givetvis kommet nogle positive resultater ud af det britiske styre, især inden for kunstvandring. Men det er meget lidt i sammenligning med, hvad det kunne have været.

Det er meningsløst at bebrejde det indiske folk for denne situation, da inderne ikke har haft indflydelse på den. Et folks tilbageståenhed må altid medføre fordømmelse af dets regering. Resultatet af det britiske styre i Indien er et klart argument for at fastslå dets nederlag. Men selve anerkendelsen af nederlaget bringer os ikke nærmere til en løsning på problemerne. Det er dog vigtigt at huske på dette faktum, for selve det britiske imperialistiske styres struktur har været og er grund til forværrelsen af vore problemer i stedet for at bidrage til at løse dem. Og da disse problemer kræver en hurtig indgriben, må vi lede efter den uden for det britiske imperium.

Kilde: Jawaharlal Nehru: "The Unity of India. Collected Writings 1937-40", 1948 (oversat af forfatteren).

KILDE

6.4

Niall Ferguson om imperialismen, 2004

Niall Ferguson (f. 1964) regnes for en af verdens mest indflydelsesrige historikere. Han er kendt for at fremsætte kontroversielle synspunkter og bl.a. være fortaler for, at imperialismen på mange områder var til gavn for de koloniserede lande. Her er en prøve på hans argumentation.

Uden udspredelsen af det britiske styre rundt om i verden er det svært at forestille sig, at de strukturer, der kendetegner den liberale kapitalisme, ville være blevet grundlaget for så mange forskellige økonomier. De imperier, der anvendte andre modeller – det russiske og det kinesiske – udsatte deres befolkninger for talløse lidelser. Det er svært at forestille sig, at størstedelen af verdens stater – som de har gjort det i dag – ville have indført de institutioner, der kendetegner det parlamentariske demokrati, uden indflydelsen fra det britiske imperialistiske styre. Indien, som er verdens største demokrati, skylder det britiske styre langt mere, end det anses for god tone at sige. Indiens eliteskoler, universiteter og statsadministration, samt hæren, pressen og det parlamentariske system bærer alle tydelige tegn på at være bygget op over britiske modeller. Og endelig er der selve det engelske sprog, som formodentlig er landets vigtigste eksportartikel i de sidste 300 år.

Kilde: Niall Ferguson: "Empire: How Britain made the Modern World", 2004 (oversat af forfatteren)